

A bírálóbizottság értékelése

Szijártó M. István mintegy három évtizednyi, szervesen egymásra épülő, széles körű alap kutatásokat és az intézménytörténeti alapvetést követően akadémiai doktori értekezésében a 18. századi magyar rendiséget, politikai elitet tette újszerű módon vizsgálat tárgyává. A legfrissebb nemzetközi mikro- és kultúrtörténeti szakirodalom és módszerek alapos ismeretében, utóbbiakat a magyarországi sajátosságokhoz és forrásadottságokhoz igazítva és a „hagyományos” társadalomtörténeti egzakt módszerekkel ötvözve végzett elemzés több, alapvetően új eredményt hozott a hatalmat gyakorlóakra, a korabeli politikai életben, a politizálás módjában végbemenő folyamatokra vonatkozóan.

A 18. század történeti cselekvőjének perspektíváját követve, saját Somogy vármegyei kutatásaira és a rendelkezésre álló hat megyei feldolgozás adataira támaszkodva, 1026 tisztségviselő vizsgálata alapján határozta meg a valódi befolyást biztosító megyei tisztségeket, rámutatva a megyék közötti különbségekre, a megye-specifikus pályáívekre. Az egyénekre lebontott, összetett elemzés alapján megállapította egyrészt a megyei társadalom különböző rétegei számára elérhető vagy kijáró tisztségeket, felemelkedési lehetőségeket. Másrészt kimutatta, hogy az országos (elsősorban helytartótanácsai és kúriai) hivatalok megszerzésére a bene possessionati nemesek előkelő rétegének volt lehetősége, harmadsorban pedig hogy ebben az előrelépésben a diétai szerepvállalás játszott döntő szerepet. Az országos elit vonatkozásában a főméltóságok karrieríveibe és karriertípusokba való besorolása, a helytartótanácsai, kúriai, kamarai, kancelláriai tisztségviselők pályafutásának bemutatása révén feltárta, hogy a 18. századi kiváltságosok közül kik és miért jutottak el az adott szintre. A kultúrtörténet generációtörténeti módszerét alkalmazva a politikai szereplőket nemzedékekbe, ezeken belül alcsoportokba (arisztokrata, vármegyéből felemelkedők, „bürokraták”) rendezte, a nemzedék összetételében bekövetkező változásokat, (jelentős nővumként az eltérő attitűdöket is) bemutatta, egyértelműen kimutatva, hogy az országos hatóságokban 1760-ra megtörtént a bürokraták hatalomátvétele, ennek következtében pedig a politikai élet polarizálódása. A politikai szereplők országgyűlési megnyilvánulásainak komplex vizsgálata során nem csak motiváltságukat, pályafutásukat (összesen 13 pályáívet megrajzolásával) tárta fel, hanem azokkal a toposzokat is szertefoszlathatta, amelyek a protestánsokat az ellenzéki szereppel, a tiszai protestánsokat pedig az ellenzék „kemény magjaként” azonosította. Az alkotmányos rendiség kialakulásának nyomon követésével egyúttal a korszakbeli változásoknak a reformkorra, 1848/49-re gyakorolt hatását is bemutatta.

A bizottság kisebb-nagyobb fogalmi, stilisztikai és szerkesztési pontosítások után javasolja a dolgozat megjelentetését, a jelöltnek pedig az MTA-doktora cím odaítélését.